

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

NACZELNY ORGAN SAMORZĄDU SPÓŁDZIELCZEGO

00-013 Warszawa, ul. Jasna 1, Skrytka pocztowa 16
e-mail: krs@krs.com.pl, <http://www.krs.com.pl>
tel. +48 22/596-43-00, +48 22/596-45-00, tel./fax +48 22/827-43-21

Warszawa, dnia 22.02.2021 r.

SIB/49/2021/MM

Szanowny Pan
Tadeusz Kościński
Minister Finansów, Funduszy
i Polityki Regionalnej

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na Zaproszenie do konsultacji projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, Krajowa Rada Spółdzielcza przekazuje opinię, po dokonanych konsultacjach z Krajowymi Związkami Spółdzielczymi.

Środki finansowe dostępne w ramach Polityki Spójności oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji zostaną przeznaczone na realizację inwestycji w innowacje, przedsiębiorczość, cyfryzację, infrastrukturę, ochronę środowiska, energetykę, edukację i sprawy społeczne. W tym kontekście **niezwykle istotne jest, aby dystrybucja w/w środków, realizowana za pomocą krajowych i regionalnych programów, obejmowała również potrzeby i wyzwania, stojące przed sektorem spółdzielczości polskiej, jej wszystkimi branżami.** W Polsce funkcjonuje wiele rodzajów spółdzielczości, pełniąc ważną rolę w życiu społecznym i gospodarczym głównie dla lokalnych społeczności, w tym spółdzielczość wytwórcza, usługowa, mieszkaniowa, pracy, socjalna, rzemieślnicza, związana z handlem i przetwórstwem, finansowa, rolnicza.

Wsparcie spółdzielczości jest szczególnie ważne wobec rosnących wymagań konsumentów, agresywnej konkurencji na rynku coraz większych graczy oraz planowanych bardzo dużych zmian w ochronie środowiska i klimatu. Aby sprostać tym warunkom, podmioty spółdzielcze zmuszone są do ponoszenia znaczących nakładów inwestycyjnych, z wykorzystaniem nowych technologii, przy ograniczonych możliwościach kapitałowych spółdzielni. Są one bowiem zazwyczaj połączeniem kapitału ludzkiego oraz drobnych kapitałów finansowych członków spółdzielni. Dlatego możliwość **korzystania ze wsparcia przez spółdzielnie ma tak duże znaczenie dla możliwości ich dalszego działania.**

W naszej ocenie w przedłożonym projekcie Umowy Partnerstwa **brak jest odpowiedniego do potrzeb wsparcia form wspólnego działania, ze szczególnym uwzględnieniem spółdzielni - już funkcjonujących i nowotworzonych**. Należy podkreślić, że w krajach Zachodniej Europy spółdzielnie rozwijają się w różnych rodzajach działalności, otrzymując różnorakie wsparcie. Spółdzielnia jest sprawdzoną formą działania, która w określonych uwarunkowaniach, daje najlepsze efekty w dostarczaniu określonych dóbr i usług swoim członkom i lokalnej społeczności.

Z wyrazami szacunku

dr inż. Mieczysław Grodzki
Prezes Zarządu
Krajowej Rady Spółdzielczej

Załączniki:

Załącznik 1 - Uwagi szczegółowe do projektu Umowy Partnerstwa – cz.1
Załącznik 2 - Uwagi szczegółowe do projektu Umowy Partnerstwa – cz.2

Uwagi szczegółowe do projektu Umowy Partnerstwa – Polityka Spójności 2021-2027 – cz.1

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (np. art., nr str., rozdział)	Treść uwagi (propozycja zmian)/Propozycje nowych działań	Uzasadnienie uwagi
1.	1.1 Cel „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej” Str. 12	Wskazanie wprost podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni, oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego jako beneficjentów programów B+R i zacieśnienia współpracy nie tylko pomiędzy nauką a biznesem tradycyjnym, ale również tym bardziej społecznym (jak niżej).	Obszar B+R rozpatrywany jest głównie przez pryzmat wsparcia MSP oraz współpracy nauki z biznesem. Tymczasem budowanie jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie w obszarach marginalizowanych, wymaga myślenia w kategoriach zarówno MSP, jak i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Od wielu lat notujemy wzrastającą tendencję tworzenia miejsc pracy w tzw. III sektorze, stąd należy go jak najszybciej włączyć jako pełnoprawnego i wartościowego partnera transformacji gospodarczej i innowacyjnej w Polsce.
2.	1.1 Cel „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”	s.9 Poza inwestycjami kapitałowymi wzrost wydajności można zatem osiągnąć również poprzez uwolnienie potencjału wzrostu przedsiębiorstw. Obejmuje to usunięcie barier związanych z otoczeniem regulacyjnym przedsiębiorstw w tym spółdzielni, dostępność wykwalifikowanej kadry i skuteczne upowszechnianie innowacji w całej gospodarce.	Należy zauważyć, że trwały wzrost gospodarczy możemy także budować w oparciu o wykorzystanie doświadczeń przedsiębiorstw spółdzielczych oraz podmiotów ekonomii społecznej. Dotychczasowe doświadczenia i badania wskazują na to, że ich organizacja i potencjał pozwala przetrwać kryzysowe sytuacje i jest alternatywą dla dużych korporacji.
		s. 10 Osiągnięcie głównego celu dotyczącego wzrostu produktywności polskiej gospodarki umożliwią działania skoncentrowane na następujących obszarach: - wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz	Proponujemy, aby spółdzielnie zostały osobno wyeksponowane w zapisach ponieważ nie wszystkie mogą zostać zaliczone np. do MSP, a spełniają szczególną rolę w gospodarce Polski, jak np.

		wykorzystywanie zaawansowanych technologii; - wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw w tym spółdzielni, podmiotów ekonomii społecznej i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki.	spółdzielnie samopomoc chłopska, spółdzielnie mieszkaniowe, rolnicze itd. Wykorzystując infrastrukturę i doświadczenie oraz możliwości ich działania mogą mieć także wpływ na poszczególne osoby, ale również społeczności lokalne. Dlatego proponuje się wskazanie wprost spółdzielni, jako ważnego partnera na rynku oraz sprawdzonej formy prowadzenia działalności gospodarczej, która realizując zarówno cele społeczne jak i gospodarcze może pozwala osiągnąć wzrost produktywności i realizację celu. Spółdzielnie, które w szerokim rozumieniu można traktować jako elementy ekonomii społecznej i solidarnej, która tworzy specyficzny rynek dóbr i usług, głównie w obszarze usług społecznych i jest narzędziem zaspokajania podstawowych potrzeb społecznych np. opieka zdrowotna (spółdzielnie medyczne), włączenie osób niepełnosprawnych w rynek pracy (spółdzielnie inwalidów i niewidomych). W związku z tym obszar B+R oraz rozwój innowacji w tym z wykorzystanie technologii, podobnie do sektora MSP, napędza rozwój i konkurencyjność usług społecznych oraz przedsiębiorstw spółdzielczych, które bardzo często należą do sektora MSP.
		s. 12-13 - wsparcie prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa i konsorcja z ich udziałem oraz podmiotów ekonomii społecznej w tym spółdzielni; - wsparcie wdrażania wyników prac B+R, ze względu na koszty i ryzyko, które przedsiębiorstwa, podmioty ekonomii społecznej i spółdzielnie muszą ponieść na tym etapie, aby finalnie wprowadzić innowację do obiegu gospodarczego; - wsparcie infrastruktury B+R - w szczególności w przedsiębiorstwach w tym spółdzielczych oraz podmiotach ekonomii społecznej (...) - wsparcie rozwoju współpracy między: (1) przedsiębiorstwami, (2) przedsiębiorstwami a sektorem nauki oraz (3) sektorem nauki a ekonomii społecznej i spółdzielniami (4) przedsiębiorstwami a podmiotami ekonomii społecznej i spółdzielniami (5) przedsiębiorstwami, sektorem nauki, partnerami społecznymi i gospodarczymi, podmiotami ekonomii społecznej, spółdzielniami oraz podmiotami sektora publicznego w procesie tworzenia, rozwoju i wdrażania innowacji oraz rozwoju mechanizmów dyfuzji wiedzy w gospodarce jak również transferu technologii;	Dlatego proponuje się wskazanie wprost spółdzielni, jako ważnego partnera na rynku oraz sprawdzonej formy prowadzenia działalności gospodarczej, która realizując zarówno cele społeczne jak i gospodarcze może pozwala osiągnąć wzrost produktywności i realizację celu. Spółdzielnie, które w szerokim rozumieniu można traktować jako elementy ekonomii społecznej i solidarnej, która tworzy specyficzny rynek dóbr i usług, głównie w obszarze usług społecznych i jest narzędziem zaspokajania podstawowych potrzeb społecznych np. opieka zdrowotna (spółdzielnie medyczne), włączenie osób niepełnosprawnych w rynek pracy (spółdzielnie inwalidów i niewidomych). W związku z tym obszar B+R oraz rozwój innowacji w tym z wykorzystanie technologii, podobnie do sektora MSP, napędza rozwój i konkurencyjność usług społecznych oraz przedsiębiorstw spółdzielczych, które bardzo często należą do sektora MSP.
		s. 14 Należy podkreślić, że konieczna jest kontynuacja wsparcia działalności innowacyjnej przedsiębiorstw każdej wielkości, ponieważ każde z nich pełni ważną i odmienną funkcję w	Nowoczesna gospodarka musi uwzględniać możliwość wykorzystania sprawdzonych form dla realizacji nowych celów. Pomijanie spółdzielni i

		<p>ekosystemie innowacji, zarówno nowych firm (w tym start-upów), MŚP w tym spółdzielni, jak i dużych przedsiębiorstw jako liderów łańcuchów wartości i produkcji, w które włączone są podmioty sektora MŚP. Interwencja realizowana w ramach CP1 powinna być kompleksowa oraz dostosowana zarówno do potrzeb odbiorcy, jak i do szybko zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej.</p>	<p>podmiotów ekonomii społecznej celu „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej” doprowadzi do dyskryminacji tych przedsiębiorstw oraz utrudnienia ich rozwoju. Zwraca się także uwagę na wciąż niewystarczający poziom dostosowania dóbr i usług dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami, osób starszych czy wymagających wsparcia. W tym miejscu należy też pomyśleć o spółdzielniach, których kadra bardzo często składa się z osób o średniej wieku 50+. Jest to kadra z bogatym doświadczeniem praktycznym, a barierą w rozwoju tych przedsiębiorstw czasem staje się nienadążanie za nowoczesnymi technologiami. Z powyższych względów należy wpisać spółdzielnie do umowy partnerstwa.</p>
		<p>s. 19 W wyniku wsparcia wskazanych powyżej potrzeb, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów wspierających realizację głównego celu (wzrostu produktywności polskiej gospodarki): – zwiększenie automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw w tym spółdzielni; – zwiększenie zaawansowania cyfrowego oraz skali wykorzystania danych w przedsiębiorstwach, spółdzielniach i podmiotach ekonomii społecznej; – wzrost poziomu umiędzynarodowienia przedsiębiorstw; – wzrost skali inwestycji w przedsiębiorstwach w tym spółdzielniach, w szczególności inwestycji podnoszących ich zaawansowanie technologiczne;</p>	
		<p>s. 20-21 Dodanie wszędzie obok przedsiębiorstw także spółdzielni i podmiotów ekonomii społecznej oraz dostosowanie wskazanych rezultatów zgodnie z propozycją zapisów do strony 19.</p>	
		<p>s. 21 W wyniku wsparcia wskazanych powyżej potrzeb, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów: zwiększenie automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw, spółdzielni oraz</p>	

		<p>rozwój dóbr i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej mające wspierać społeczeństwo w cyfrowej transformacji; zwiększenie zaawansowania cyfrowego przedsiębiorstw, spółdzielni i podmiotów ekonomii społecznej; zwiększenie dostępności e-usług publicznych oraz e-usług świadczonych przez spółdzielnie i podmioty ekonomii społecznej.</p>	
3.	<p>1.2 Cel „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa” Str. 21-44</p>	<p>s. 27</p> <p>- poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach (wraz z audytem) i spółdzielniach mieszkaniowych, inwestycje ograniczające zużycie energii, odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, zastosowanie efektywnych energetycznie technologii, głęboka i kompleksowa modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach, wymiana urządzeń na energooszczędne wraz z instalacją urządzeń OZE;</p>	<p>W Polsce spółdzielnie gospodarują ogromnym zasobem mieszkaniowym w całej Polsce i odpowiednie ocieplenie, ogrzanie i oświetlenie budynków oraz właściwie prowadzona gospodarka odpadami pozwoli mieć znaczny wpływ na realizację celu 1.2. Już teraz prowadzą one wielkie inwestycje związane z wymianą okien, ocieplaniem budynków etc. Dodatkowo część spółdzielni zaliczana jest również do grona MŚP, Wśród spółdzielni znajduje się np. huta szkła, spółdzielnie produkujące leki, artykuły chemiczne, kosmetyczne, zajmujące się recyklingiem i skupem makulatury itd.</p>
4.	<p>Obszar: wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki. Str. 17.</p>	<p>Proponowana zmiana brzmienia: „transformacja modeli biznesowych polskich przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0, a w szczególności automatyzacji, robotyzacji i cyfryzacji przedsiębiorstw, digitalizacja procesów eksportowych; przy jednoczesnym wsparciu przedsiębiorstw w zakresie kompetencji cyfrowych, w tym w szczególności cyberbezpieczeństwa.</p>	<p>Zmiany technologiczne, w tym te z zakresu cyfryzacji, są absolutną koniecznością. Należy jednak pamiętać, że tak szybkie zmiany są dla przedsiębiorstw ogromnym wyzwaniem nie tylko w zakresie inwestycji finansowych, ale również w zakresie kompetencji. Należy wesprzeć przedsiębiorców, szczególnie w sektorach, w których pracują osoby starsze, by w bezpieczny dla nich sposób te procesy mogły zostać przeprowadzone.</p>

5.	Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (<i>smart grids</i>). Str. 31.	<p>W przedmiotowym obszarze planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w tworzeniu spółdzielni energetycznych jako uspołecznionej metody produkcji zielonej energii (wspierające rozwiązania prawne, programy dedykowane tworzeniu spółdzielni energetycznych). 	<p>Na całym świecie, szczególnie w Europie spółdzielnie energetyczne udowadniają, że są niezwykle skuteczne w podnoszeniu efektywności energetycznej w lokalnych społecznościach. Model spółdzielczy daje przestrzeń do łączenia działań i interesów poszczególnych obywateli, przedsiębiorstw i administracji publicznej – tego rodzaju wspólne działania dają znacznie lepsze efekty niż jednostkowe inicjatywy.</p>
6.	Obszar: edukacja i kompetencje Str. 63.	<p>Należy uzupełnić fragment „Działania na rzecz:” poniższymi stwierdzeniami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kształtowania umiejętności cyfrowych społeczeństwa, w tym w zakresie cyberbezpieczeństwa. - doskonalenia pracy szkoły, w tym podnoszenie kompetencji nauczycieli oraz innych kadr systemu edukacji, w szczególności w zakresie skutecznych metod zdalnego nauczania. - wzmocnienia szkolnictwa zawodowego (w tym branżowego) w szczególności w zakresie wzmocnienia współpracy z pracodawcami i upowszechnienia kształcenia w miejscu pracy, wprowadzenie w szerokim zakresie kształcenia praktycznego w formie „on job training”. Aby nauka w tym zakresie była skuteczna należy wesprzeć specjalistów-pracowników przedsiębiorstw w zakresie metod nauczania osób dorosłych – coś na kształt Szkoły Trenerów dla praktyków, którzy w skuteczny sposób będą następnie mogli szkolić nowych adeptów sztuki. - rozwoju i upowszechnienia uczenia się przez całe życie, w tym szczególnie promowania elastycznych form podnoszenia i 	<p>Postępująca cyfryzacja, która jest jedynym rozsądnym kierunkiem rozwojowym, niesie jednocześnie za sobą wiele zagrożeń, w szczególności wynikających z braku wiedzy i świadomości obywateli. Niezwykle istotne jest nie tylko ponoszenie nakładów na technologię i inwestycje tzw. „twarde”, ale również edukowanie społeczeństwa, by umiało z tych technologii korzystać.</p> <p>Pandemia przeniosła dużą część naszej edukacji do internetu. Biorąc pod uwagę oszczędność czasu, kosztów, ale też zniesienie granic geograficznych gdy mowa o dostępie do zdalnego nauczania, istnieje duża szansa, że przynajmniej część oferty edukacyjnej nadal będzie świadczona w sposób zdalny. Należy wesprzeć edukatorów w tym, aby podnosili skuteczność wiedzy dostarczanej w ten sposób, aby umieli stosować metody i techniki adekwatne do zdalnych form nauczania.</p>

		<p>nabywania nowych kompetencji, potwierdzania kwalifikacji, ułatwienia zmian kariery i promowania mobilności zawodowej, wspierania „srebrnej gospodarki”. - rozwoju i doskonalenia systemu doradztwa zawodowego, jako stałej oferty dla osób nie tylko bezrobotnych, ale również zatrudnionych na etapie rozwoju ich ścieżek kariery.</p>	<p>Od wielu lat mówimy o konieczności dostosowania kształcenia, w szczególności zawodowego, do dynamicznie zmieniającego się rynku pracy. Może się to dokonać tylko wtedy, jeśli system edukacji zawodowej będzie dużo bardziej praktyczny – dlatego proponujemy, aby wesprzeć specjalistów – pracowników przedsiębiorstw, by swoją praktyczną wiedzę umieli przekazywać kolejnym pokoleniom.</p>
--	--	--	---

Uwagi szczegółowe do projektu Umowy Partnerstwa – Polityka Spójności 2021-2027 – cz.2

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (np. art., nr str., rozdział)	Treść uwagi (propozycja zmian)/Propozycje nowych działań	Uzasadnienie uwagi
1	Obszar Włączenie i integracja społeczna; s. 70	Wiodącymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym w obszarze wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem są Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz Strategia Deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych. Kluczowe w tym obszarze będzie jak również Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu oraz Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej	12 stycznia 2021 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej wydała zarządzenie w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania Strategii Deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce. Co istotne wskazano, iż prace mają doprowadzić do opracowania Strategii Deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób starszych, rodzin, dzieci i młodzieży, w tym z pieczy zastępczej, a także osób bezdomnych. Wskazano, iż przewodniczący Zespołu Paweł Wdówik – Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, ma przedstawić ministrowi projekt Strategii do dnia 30 kwietnia 2021 roku. Ponadto określono, że opracowanie Strategii ma na celu m.in. spełnienie warunku podstawowego pn. Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem, określonego w załączniku nr 4 do Wniosku Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu

			<p>Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz.</p> <p>Należy zatem doprowadzić do zgodności z deklaracją Minister Rodziny i Polityki Społecznej, które nie były znane przed przyjęciem projektu umowy partnerstwa.</p>
2	<p>Obszar Włączenie i integracja społeczna; Str. 71</p>	<p>Propozycja rozszerzenia podrozdziału i dodania nowych obszarów wsparcia:</p> <p><i>Wsparcie ekonomii społecznej powinno być realizowane w oparciu o ramy strategiczne lub programowe dla sfery ekonomii społecznej. System wsparcia w regionach, powinien być oparty o funkcjonowanie akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Należy rozwijać ich funkcje, by lepiej reagowały na potrzeby rynku (szczególnie w zakresie usług społecznych, także przy wykorzystaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz narzędzi wypracowanych oraz wdrożonych przy przeciwdziałaniu skutkom pandemii COVID-19), oferowały profesjonalne wsparcie ekonomiczne i biznesowe oraz wspierały powstawanie i działanie podmiotów ekonomii społecznej w szczególnie kluczowych obszarach – usługach społecznych oraz zielonej gospodarce. Zgodnie z założeniami KPRES, powstanie i zostanie wprowadzona ustawa o ekonomii społecznej i solidarnej.</i></p>	<p>Proponuje się podkreślenie roli społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz wdrożenie na większą skalę narzędzi w obszarze usług społecznych dostarczanych przez PES i PS społecznościom lokalnym, które zostały wypracowane i wdrożone w celu przeciwdziałaniu COVID-19.</p> <p>Kluczową rolę społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w rozwoju ekonomii społecznej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznej podkreśla i wskazuje Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (Działanie I.1.4. Zwiększanie udziału podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej w zamówieniach publicznych). Również raporty NIK oraz UZP zalecają podniesienie świadomości samorządów i administracji w tym obszarze oraz częstsze stosowanie tych instrumentów.</p>

Z kolei trwająca epidemia COVID-19 pokazała, jak ważne są wysokiej jakości usługi społeczne i publiczne świadczone przez PES i PS – na miejscu, przez podmioty zakorzenione w lokalnych społecznościach.

Wprowadzony na czas trwania pandemii mechanizm zakupów produktów i usług od PES i PS spełnił swoją rolę – do tej pory samorządów i innych instytucji często nie było na nie stać.

Narzędzie to jest proste, efektywne oraz w pełni akceptowalne przez wszystkich interesariuszy. W znaczący również sposób zwiększa widoczność ekonomii społecznej i przyczynia się do rozwoju PES i PS. W związku z tym należy rozważyć jego kontynuację po zakończeniu epidemii (w dostosowanej do warunków popandemicznych formie, np. w formie premii finansowej przy zakupach usług społecznych od PES i PS przy wykorzystaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych czy zakupach interwencyjnych od PES i PS w obszarach zdegradowanych).

Ponadto, zgodnie z założeniami KPRES oraz stanowiskiem KKRES, należy wprowadzić regulację ustawową dot. całego sektora ekonomii społecznej i solidarnej. Ustawa ta wprowadzi legalne definicje PES i PS, pozwoli na współfinansowanie działań ze środków poza EFS oraz uporządkuje narzędzia wsparcia na poziomie regionu i

			subregionów, a także określi odpowiedzialność interesariuszy za rozwój ES (także finansową).
3	<p>Obszar Włączenie i integracja społeczna;</p> <p>s. 71</p> <p>w związku ze str. 119 (<i>Podział interwencji w ramach CP4</i>)</p>	<p>Należy rozwijać ich funkcje, by lepiej reagowały na potrzeby rynku (szczególnie w zakresie usług społecznych), oferowały profesjonalne wsparcie ekonomiczne i biznesowe oraz wspierały powstawanie i działanie podmiotów ekonomii społecznej w szczególnie kluczowych obszarach – usługach społecznych oraz zielonej gospodarce. Istotną rolę w systemie wsparcia ekonomii społecznej pełnią także regionalni koordynatorzy problematyki włączenia społecznego, w tym ekonomii społecznej – Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej.</p>	<p>Niezbędne jest skoordynowanie brzmienia zapisów odnoszących się do koordynacyjnej roli Regionalnych Ośrodków polityki Społecznej jako koordynatorów obszaru włączenia społecznego.</p>
4	<p>Obszar Włączenie i integracja społeczna;</p> <p>s. 73</p>	<p>W siódmym tirecie należy wykreślić deinstytucjonalizację oraz należy dodać nowy tiret w brzmieniu</p> <p>-,skoordynowanej z ochroną zdrowia systemowej deinstytucjonalizacji świadczenia usług zdrowotnych i społecznych, w tym rozwoju opieki długoterminowej, w szczególności dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób z zaburzeniami psychicznymi,</p>	<p>Niezbędne jest zdecydowane wyodrębnienie kwestii procesu deinstytucjonalizacji oraz wyraźne zaznaczenie iż proces ten musi zostać skoordynowany z obu stron zarówno polityki społecznej jak i ochrony zdrowia. Ponadto dodano kwestię pieczy zastępczej, która zniknęła w zapisach oraz poprawienie zapisu dotyczącego osób z zaburzeniami psychicznymi zgodnego z ustawą.</p>
5	<p>Obszar Włączenie i integracja społeczna;</p> <p>s. 73</p>	<p>Należy dodać nowy tiret w brzmieniu:</p> <p>"- trwałego zwiększenia liczby pracowników zawodów pomocowych pracujących w sektorze publicznym i społecznym oraz rozwój kompetencji zawodowych i podnoszenie kwalifikacji, w tym przede wszystkim pracowników socjalnych, pracowników usług opiekuńczych"</p>	<p>Wszelkie reformy rozwoju usług społecznych i zdrowotnych wymagają wzmocnienia kadrowego i kompetencyjnego pracowników zawodów pomocowych zatrudnionych w sektorze publicznych i organizacjach obywatelskich oraz stałego podnoszenia ich kompetencji. Deficyt kadrowy i niskie wynagrodzenia mogą</p>

			doprowadzić do zapaści sektora usług społecznych. Proponowane rozwiązanie jest równoległe do identycznych działań w ochronie zdrowia.
6	s. 83 Obszar: ochrona zdrowia	- „skoordynowanej z włączeniem społecznym systemowej deinstytucjonalizacji świadczenia usług zdrowotnych i społecznych, w tym rozwoju opieki długoterminowej, w szczególności dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób z zaburzeniami psychicznymi	Niezbędne jest zdecydowane wyodrębnienie kwestii procesu deinstytucjonalizacji oraz wyraźne zaznaczenie iż proces ten musi zostać skoordynowany z obu stron zarówno polityki społecznej jak i ochrony zdrowia. Ponadto dodano kwestię pieczy zastępczej, która zniknęła w zapisach oraz poprawienie zapisu dotyczącego osób z zaburzeniami psychicznymi zgodnego z ustawą.
7	Cel „Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu” Strona 98 i 99 – zakres interwencji - zmiany na str. 102 programu	Proponuje się włączenie do zakresu interwencji sektora ekonomii społecznej i solidarnej – zwiększenie udziału ES w transformacji energetycznej poprzez tworzenie PES i PS na obszarach podlegających transformacji w branżach związanych z zieloną energią oraz świadczących wysokiej jakości usługi publiczne (w tym zatrudnienie osób odchodzących z górnictwa) oraz rozwój usług społecznych na rzecz społeczności lokalnych (m. in. przy zastosowaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych) Proponowany zapis (s. 102) „Program dla FST, CP 6. „Program będzie współfinansowany z FST i będzie obejmował działania mające na celu łagodzenie skutków transformacji branży paliw kopalnych w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie. Program będzie wspierał działania takie jak: zmiany profilu gospodarczego, wzrost innowacyjności i rozwój MŚP, w tym przedsiębiorstw społecznych	Podmioty Ekonomii Społecznej oraz Przedsiębiorstwa Społeczne mogą odegrać ważną rolę w transformacji energetycznej regionów pogórnich (jak np. Wielkopolska Wschodnia). Nie są na stawione na zysk, a na reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, dzięki temu idealnie wpisują się w cel niwelowania bezrobocia wśród osób odchodzących z pracy przemysłu energetycznego. Jednocześnie – co pokazuje praktyka – mogą to być podmioty działające w branży nowych technologii i zielonej energii (np. fotowoltaika). Są one nakierowane na rozwój lokalny i dostarczanie usług dla mieszkańców lokalnych społeczności. Dzięki temu może wystąpić efekt synergii pomiędzy działaniami samorządów (np. termomodernizacja, spółdzielnie energetyczne) a

		<p>pozwalający na tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, wzrost gospodarczy oparty o wiedzę, zmiany kwalifikacji i aktywne przeciwdziałanie bezrobociu, rekultywacja terenów pogórnicznych dla poprawy atrakcyjności inwestycyjnej, cyfryzacja, wspieranie zrównoważonej mobilności oraz wspieranie działań związanych z edukacją i włączeniem społecznym na obszarach i w zakresie wskazanym w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji. P „oraz wspieranie działań związanych z edukacją i włączeniem społecznym, oraz rozwojem ekonomii społecznej na obszarach i w zakresie wskazanym w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji”.</p>	<p>działaniami społecznymi. Dodatkowo podatki pozostaną na miejscu. Ponadto dostarczanie wysokiej jakości usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne może znacząco przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności obszarów podlegających transformacji – poprzez zatrzymanie młodych osób (które mogłyby emigrować, np. poprzez żłobki, przedszkola, usługi kulturalne) oraz zapewnienie opieki i wsparcia w różnych obszarach dla osób wymagających pomocy (np. starszych – odchodzących z górnictwa i przemysłu)</p>
	s. 102	<p>Program w zakresie wschodniej Polski, CP 1, 2, 3, 4 (obecny PO PW). „Program będzie finansowany z EFRR i będzie obejmował następujący zakres: wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, rozwój i modernizacja systemu dystrybucji energii, adaptacja do zmian klimatu i ochrona przyrody, zrównoważona mobilność miejska, gospodarka o obiegu zamkniętym, zwiększenie dostępności transportowej (drogowej i kolejowej), miejsca aktywności społecznej oraz produkty turystyczne, wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe”.</p>	<p>Nowy okres programowania będzie trzecim okresem programowania, w którym będzie realizowany program dedykowany Polsce Wschodniej. Ważną zmianą jest jednak jego zasięg geograficzny. Oprócz pięciu wschodnich województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, lubelskiego i podkarpackiego, będzie obejmował również obszar województwa mazowieckiego, bez Warszawy. W dotychczasowych dwóch edycjach tego programu nie było przestrzeni do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej. Czas to zmienić, zwłaszcza, że PES mogą mieć istotny wkład w rozwój turystyki społecznej czy miejsc aktywności społecznej w Polsce Wschodniej.</p>
	s. 109	<p>„Należy zwrócić uwagę szczególnie na tworzenie warunków dla rozwoju</p>	<p>Przy omawianiu potrzeby realizacji instrumentu IIT</p>

	Inne instrumenty terytorialne	lokalnej przedsiębiorczości, rozwoju ekonomii społecznej i wspierania rynku pracy”.	wspomina się o przedsiębiorstwach społecznych (s. 80) „Oczekiwanym efektem takich działań, w szczególności na obszarach słabszych gospodarczo, będzie pojawienie się nowych lokalnych przedsiębiorców, rozwój już istniejących firm, w tym przedsiębiorstw społecznych”. Dlatego należy jednoznacznie postawić kropkę nad „i” i określić w możliwych zakresach działań Innych Inicjatyw Terytorialnych. IIT mogą być wdrażane na obszarach strategicznej interwencji wyznaczonych na poziomie krajowym lub regionalnym, w szczególności w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, oraz na obszarach w zagrożonych trwałą marginalizacją. ITT oparte będą na lokalnych planach lub dotychczasowych dokumentach gmin lub grupy gmin. Według Umowy Partnerstwa oczekiwanym efektem takich działań, w szczególności na obszarach słabszych gospodarczo, będzie pojawienie się nowych lokalnych przedsiębiorców, rozwój już istniejących firm, w tym przedsiębiorstw społecznych.
--	-------------------------------	---	---